

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернігівський національний технологічний університет

ЛОГІКА

Методичні вказівки
та тематика контрольних робіт для студентів
заочної форми навчання
галузь знань 081- Право

Обговорено і
рекомендовано на засіданні
кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін
Протокол № 9
від 28 лютого 2018 р.

Чернігів 2018

Логіка. Методичні вказівки та тематика контрольних робіт з дисципліни «Логіка». Для студентів заочної форми навчання галузь знань 081 - Право / Укл.: Ємець Н.А. – Чернігів: ЧНТУ, 2018.- 18 с.

Укладач: Ємець Наталія Анатоліївна, кандидат філософських наук, доцент

Відповідальний за випуск: Шакун Наталія Валеріївна
завідувач кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін, кандидат філософських наук, доцент

Рецензент: Мельник Ольга Євгеніївна, кандидат філософських наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної та виховної роботи Чернігівського
національного технологічного університету

З М І С Т

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ.....	4
ВАРІАНТ 1.	6
ВАРІАНТ 2.	8
ВАРІАНТ 3.	10
ВАРІАНТ 4.	12
ВАРІАНТ 5.	14
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	16
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ.....	17

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Трансформаційні процеси, що відбуваються в правовій сфері вимагають високого рівня логічного та критичного мислення у фахівців юридичної науки та практики. Призначення «Логіки» як навчальної дисципліни полягає у формуванні такого типу мислення. Основний принцип логіки, відповідно до якого усі результати обговорення та вирішення правових проблем повинні бути строго доказові та чітко аргументовані, є фундаментальною підвалиною всієї юридичної сфери.

Юридична діяльність визначається не лише певними процесуальними діями, але й інтелектуальною взаємодією – дискусією осіб, втягнених до процесу правового пізнання. З такої позиції основним пізнавальним завданням правового дослідження є відшукування та логічно аргументоване обґрунтування істини у справі.

Наука логіка навчає, як правильно будувати умовиводи, доведення, прищеплює вміння правильно оперувати поняттями й судженнями, застерігає від можливих логічних помилок. Незнання законів та правил логіки, невміння користуватися ними в процесі правового дослідження нерідко призводить до різноманітних логічних помилок, котрі в професійній діяльності юриста одночасно виявляються юридичними помилками. Тому законодавець визнав за необхідне закріпити вимоги основних законів логіки в нормах права, перевести їх до рангу нормативних вимог.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен засвоїти зміст основних форм абстрактного мислення, сутність та значення законів логіки, засоби побудови умовиводів та аргументативного процесу. Метою вивчення «Логіки» є формування логічної культури, вміння критично мислити, виявляти логічні помилки у міркуваннях, здійснювати побудову і доведення гіпотез, використовувати методи логічного аналізу для витлумачення законодавства тощо.

На вивчення курсу «Логіка» студентами-заочниками відводиться 120 годин, з них 12 год. аудиторних (6 год. – лекцій, 6 год. - семінарські заняття), 108 годин самостійної роботи. Домашня контрольна робота є важливою складовою вивчення дисципліни студентами заочної форми навчання, яка передбачає ґрунтовне опрацювання усього навчального матеріалу.

Студенти-заочники пишуть контрольну роботу, яка включає один з п'яти варіантів. Кожен варіант містить п'ять теоретичних завдань та десять задач. Відповіді на теоретичні питання повинні розкривати суть питання, містити логічну символіку та схематичний запис. Завдання складені таким чином, що охоплюють увесь обсяг курсу та дають можливість перевірити навички та вміння студентів їх застосовувати при розв'язанні практичних задач. Задачі слід

розв'язувати відповідно до методичних вимог. Загальний обсяг роботи повинен становити 20-24 сторінки учнівського зошита.

Відповіді повинні бути змістовними, логічно послідовними, виявляти вміння студента користуватися логічними методами та прийомами. У своїй роботі студент повинен використовувати спеціальні знаки та символи, за допомогою яких записуються логічні схеми та формули. Всі сторінки контрольної роботи необхідно пронумерувати. Робота повинна відповідати вимогам орфографічного режиму. В кінці роботи обов'язково робиться перелік використаної літератури: вказується автор, назва джерела, видавництво, рік видання, сторінки. Список літератури записується в алфавітному порядку. Критеріями оцінки контрольної роботи буде не лише правильність відповідей, а й вміння користуватися теоретичними знаннями при розв'язанні практичних вправ та задач.

При виконанні домашньої контрольної роботи студентам заочної форми навчання рекомендується користуватися навчально-методичним посібником – «Логіка. Конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» / Укл.: Ємець Н.А. – Чернігів: ЧНТУ, 2015.- 71 с.». Видання містить не тільки теоретичні основи науки логіки, а й практичні настанови для розв'язання задач з логіки.

Методичні вказівки та тематика контрольних робіт з дисципліни «Логіка» для студентів заочної форми навчання галузі знань 081- Право підготовлені на основі навчальної програми з «Логіки» із урахуванням особливостей юридичної спеціальності. Для зручності нижче подається загальний список літератури, яка стосується усього курсу. Методичні вказівки містять також перелік питань для самоконтролю.

Критерії оцінки домашньої контрольної роботи містяться в робочій навчальній програмі з «Логіки».

ВАРІАНТ 1

Теоретичні питання:

1. Дайте характеристику поняття як початкової форми мислення: ознаки поняття та їх види, логічні прийоми утворення понять, співвідношення слова і поняття, зміст і обсяг поняття, закон зворотного відношення між змістом і обсягом понять
2. Поясніть особливості утворення складних суджень: види логічних сполучників, їх значення в утворенні складних суджень, встановлення істинності й хибності складних суджень (обов'язкове використання логічної символіки)
3. Обґрунтуйте необхідність застосування закону тотожності, дайте його логічну характеристику
4. Охарактеризуйте індуктивні умовиводи: суть, структура, види
5. Поняття про аргументацію. Структура аргументації

Задачі:

1. Дати логічну характеристику понять:

- “європейська держава”;
- “посадовий злочин”;
- “північний полюс”;

2. Встановити відношення між обсягами понять та зобразити його за допомогою кіл Ейлера:

- А - федерація, В - європейська держава;
- А - високий, В - низький;
- А - право, В - конституційне право, С - адміністративне право;

3. Вказати вид та встановити правильність даного визначення (якщо визначення не вірне, вкажіть, яке правило порушено):

- “Державний службовець не комерсант”;

4. Вказати вид та встановити правильність даного поділу (якщо поділ не вірний, вкажіть, яке правило порушено):

- нормативно-правові акти поділяються на закони, підзаконні акти і рішення;

5. Дати логічну характеристику судження: класифікувати, записати структуру та формулу:

- “Виконавчі документи, за якими закінчився термін давнини, судом в провадження не приймаються”;

6. Встановити розподіленість термінів у судженні:

- “Деякі суспільно-небезпечні діяння є злочинами проти власності”;

7. Встановити, яким по відношенню до даного, будуть судження з іншою кількістю та якістю:

- “Деякі угоди не є вигідними для однієї зі сторін”;

8. Визначте вид складного судження, запишіть його формулу:

- “Якщо службовець порушив дисципліну, то адміністрація підприємства зобов’язана взяти в нього або усні, або письмові роз’яснення”;

9. Перевірити правильність побудови категоричного силогізму:

- Особи, які не досягли повноліття, не можуть бути представниками сторін у суді.

М. не може бути представником сторін у суді.

М. не досяг повноліття;

10. Визначте вид умовиводу, запишіть його структуру та формулу:

- Будь-яка політична реформа доцільна або марна.

Реформи кабінету міністрів N були марними.

Реформи кабінету міністрів N не були доцільними

ВАРІАНТ 2

Теоретичні питання:

1. Поясніть сутність обсягу й змісту поняття, види понять за обсягом і змістом, взаємодія між змістом і обсягом понять
2. Поясніть співвідношення між обсягами суб'єкту і предикату у судженні: розподіленість термінів, варіанти розподіленості термінів у судженнях за кількістю та якістю (зобразіть схематично, приведіть приклади)
3. Визначте особливості закону виключеного третього, наведіть приклади його застосування
4. Дайте характеристику умовно-розділових силогізмів: види, особливості побудови (приведіть приклади, використайте символічний запис)
5. Спростування. Правила, помилки, хитрощі у доведенні і спростуванні

Задачі:

1. Дати логічну характеристику понять:

- “республіка”;
- “Україна”;
- “адміністративне правопорушення”;

2. Встановити відношення між обсягами понять та зобразити його за допомогою кіл Ейлера:

- А - правовий, В - неправовий;
- А - депутат, В - киянин;
- А – річка, В – море, С – р. Дніпро, D – світовий океан;

3. Вказати вид та встановити правильність даного визначення (якщо визначення не вірне, вкажіть, яке правило порушено):

- “Повторення – це мати навчання”;

4. Вказати вид та встановити правильність даного поділу (якщо поділ не вірний, вкажіть, яке правило порушено):

- вирок суду може бути виправдувальним або не виправдувальним;

5. Дати логічну характеристику судження: класифікувати, записати структуру та формулу:

- “Будь-яке судження виражається у реченні”;

6. 6. Встановити розподіленість термінів у судженні:

- “Жоден підроблений документ не вважається доказом”;

7. Встановити, яким по відношенню до даного, будуть судження з іншою кількістю та якістю:

- “Деякі підприємства не є прибутковими”;

8. Визначте вид складного судження, запишіть його формулу:

- “Судову аудиторію складають не тільки професійні учасники процесу і представники громадськості, а й інші учасники процесу, а також слухачі, що прийшли до суду за різними мотивами”;

9. Перевірити правильність побудови категоричного силогізму:

- Будь-яке правопорушення кваліфікується кримінальним законодавством Правопорушення це суспільно-небезпечне діяння.

Отже, будь-яке суспільно-небезпечне діяння кваліфікується кримінальним законодавством;

10. Визначте вид умовиводу, запишіть його структуру та формулу:

- Суддя не може приймати участь у розгляді справи, якщо він є потерпілим.

Суддя В. – потерпілий.

Суддя В. – не може приймати участь у розгляді справи.

ВАРІАНТ 3

Теоретичні питання:

1. Відношення між обсягами понять: порівняльні та не порівняльні поняття, відношення між сумісними й несумісними поняттями (зобразіть схематично, приведіть приклади)
2. Поясніть сутність “логічного квадрату”, його правила
3. Дайте загальну характеристику логічного закону. Сформулюйте основні закони логіки
4. Дайте характеристику умовних силогізмів: види, особливості побудови, модуси (приведіть приклади, використайте символічний запис)
5. Доведення та його види. Структура та побудова доведення

Задачі:

1. Дати логічну характеристику понять:

- “крадіжка”;
- “цегляний будинок”;
- “лісовий масив Ялівщина”;

2. Встановити відношення між обсягами понять та зобразити його за допомогою кіл Ейлера:

- А – кримінальне право, В – кримінальне право України;
- А – північний полюс, В – південний полюс;
- А – унітарна держава, В – федеративна держава;

3. Вказати вид та встановити правильність даного визначення (якщо визначення не вірне, вкажіть, яке правило порушено):

- “Логіка – це наука про правильне мислення”;

4. Вказати вид та встановити правильність даного поділу (якщо поділ не вірний, вкажіть, яке правило порушено):

- злочини поділяються на навмисні, необережні та проти особи;

5. Дати логічну характеристику судження: класифікувати, записати структуру та формулу:

- “Батьки старші від своїх дітей”;

6. Встановити розподіленість термінів у судженні:

- “Вищим органом у системі виконавчої влади України є Кабінет Міністрів України”;

7. Встановити, яким по відношенню до даного, будуть судження з іншою кількістю та якістю:

- “Слідчий експеримент за цією справою не проводився”;

8. Визначте вид складного судження, запишіть його формулу:

- “Невірно, що розшук обвинуваченого не може бути оголошений під час попереднього слідства або одночасно з його зупиненням”;

9. Перевірити правильність побудови категоричного силогізму:

- На всіх свідків у справі М. було вчинено тиск.

Деякі свідки у справі М. відмовились від свідчень.

На усіх, хто відмовились від свідчень було вчинено тиск;

10. Визначте вид умовиводу, запишіть його структуру та формулу:

- Обвинувачений може бути або виконавцем, або організатором вчинення злочину, або підбурювачем, або підсобником.

Сидоров є організатором вчинення злочину.

Отже, він не є виконавцем вчинення злочину.

ВАРІАНТ 4

Теоретичні питання:

1. Поясніть призначення логічних операцій. Охарактеризуйте операції додавання, множення, заперечення (зобразіть схематично, приведіть приклади). Поясніть особливості операцій обмеження і узагальнення
2. Логічні відношення між простими категоричними судженнями: порівняльні та не порівняльні судження, відношення між сумісними і несумісними судженнями
3. Поясніть суть закону суперечності або несуперечності, особливості його застосування у юриспруденції
4. Визначте особливості побудови розділово-категоричного силогізму, його аксіома, фігури та модуси
5. Правила доведення та спростування, особливості їх застосування

З а д а ч і :

1. Дати логічну характеристику понять:

- “злочин”;
- “військова частина”;
- “Сонце”;

2. Встановити відношення між обсягами понять та зобразити його за допомогою кіл Ейлера:

- А – держава, В – європейська держава;
- А - Київ, В – столиця України;
- А – холодна пора року, В – зима, С – січень;

3. Вказати вид та встановити правильність даного визначення (якщо визначення не вірне, вкажіть, яке правило порушено):

- “Телебачення – це передавання зображення на відстань”;

4. Вказати вид та встановити правильність даного поділу (якщо поділ не вірний, вкажіть, яке правило порушено):

- угоди можна поділити на усні, письмові та нотаріально завірені;

5. Дати логічну характеристику судження: класифікувати, записати структуру та формулу:

- “Законність є невід’ємною частиною демократії”;

6. Встановити розподіленість термінів у судженні:

- “Деякі слідчі дії мають на меті профілактику правопорушень”;

7. Встановити, яким по відношенню до даного, будуть судження з іншою кількістю та якістю:

- “Деяка влада не є легітимною”;

8. Визначте вид складного судження, запишіть його формулу:

- “Гроші – продукт стихійного розвитку товарних відносин, а не результат домовленості або якоїсь іншої свідомої дії”;

9. Перевірити правильність побудови категоричного силогізму:

- “Деякі правопорушення є злочинами.

Частина правопорушень здійснюється з необережності.

Отже, злочини скоюються з необережності”;

10. Визначте вид умовиводу, запишіть його структуру та формулу:

- Якщо обвинувачений винний у вбивстві з хуліганських мотивів, то він підлягає кримінальній відповідальності за ст.115 КК України.

Якщо він є винним у погрозі вбивством, то підлягає кримінальній відповідальності за ст. 129 КК України.

У діях обвинуваченого немає складу злочину передбаченого ст. 115 або ст.129 КК України.

ВАРІАНТ 5

Теоретичні питання:

1. Поясніть сутність операції визначення поняття: її особливості, види, правила. Поясніть особливості операції поділу поняття: сутність, структура та види
2. Охарактеризуйте судження як форму мислення: структура, кількість та якість, класифікація суджень за кількістю та якістю, за характером предиката, за модальністю, за характером логічного сполучника, за точністю знань (обов'язкове використання логічної символіки)
3. Сформулюйте особливості закону достатньої підстави, поясніть специфіку його застосування у правовій сфері
4. Визначте сутність категоричного силогізму: структура, аксіома, загальні правила побудови, фігури та їх правила, модуси
5. Гіпотеза: види, структура, побудова, особливості застосування у юридичній практиці

Задачі:

1. Дати логічну характеристику понять:

- “держава”;
- “Національна бібліотека України ім. В. Вернадського”;
- “високий”;

2. Встановити відношення між обсягами понять та зобразити його за допомогою кіл Ейлера:

- А – штраф, В – адміністративне покарання;
- А - обвинувальний вирок, виправдувальний вирок;
- А – гора, В – вершина гори;

3. Вказати вид та встановити правильність даного визначення (якщо визначення не вірне, вкажіть, яке правило порушено):

- “Дієздатність – це можливість особи нести відповідальність за здійснене правопорушення”;

4. Вказати вид та встановити правильність даного поділу (якщо поділ не вірний, вкажіть, яке правило порушено):

- документи поділяються на секретні, службові та підроблені;

5. Дати логічну характеристику судження: класифікувати, записати структуру та формулу:

- “Жоден водій, що перебуває у стані алкогольного сп’яніння, не повинен сідати за кермо автомобіля”;

6. Встановити розподіленість термінів у судженні:

- “Будь-яка особа, винна у вчиненні злочину, підлягає кримінальній відповідальності”;

7. Встановити, яким по відношенню до даного, будуть судження з іншою кількістю та якістю:

- “Деякі свідки у справі дали неправдиві показання”;

8. Визначте вид складного судження, запишіть його формулу:

- “Відповідальність за правопорушення може бути дисциплінарною, адміністративною або кримінальною”;

9. Перевірити правильність побудови категоричного силлогізму:

- Заподіяння тяжкої шкоди здоров’ю з необережності є злочином.

Будь-який злочин підлягає покаранню. _____

Все, що підлягає покаранню, завдає тяжкої шкоди здоров’ю;

10. Визначте вид умовиводу, запишіть його структуру та формулу:

- “Якщо присуд не обґрунтований, то його відмінять.

Цей присуд відмінений.

Отже, він не обґрунтований.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Навчально-методичний посібник «Логіка. Конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» / Укл.: Ємець Н.А. – Чернігів: ЧНТУ, 2015.- 71 с.»

1. Арутюнов В. Х., Кирик Д. П., Мішин В. М. Логіка : Навч. посібник для економістів. – Вид. 5-е, допов. і перероб. – К. : КНЕУ, 2012. – 144 с.
2. Бандура О.О. Правознавство у системі наукового знання: Аксіологічно-гносеологічний підхід: монографія. – К. : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. – 272 с.
3. Жоль К.К. Логика для юристов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 287 с.
4. Карамишева Н.В. Логіка: навчальний посібник. – К : Знання, 2011. – 455 с.
5. Карамишева Н.В., Бовтач С.В. Збірник логічних завдань. – Львів: «Каменярь», 1997. – 109 с.
6. Кириллов В.И. Упражнения по логике. – М., 2007. - 178 с.
7. Конверский А.Е. Логика как методология. // Логіка та багаторівнева система освіти: Методологія та методика викладання: Міжнародна наукова конференція (11-12 травня 2006 року): Матеріали доповідей та виступів. – К., 2006. – С. 56-57.
8. Кудрявцев В.Н. Закон, ответственность, поступок. — М.: Наука, 2001. – 448 с.
9. Курбатов В.И. Логика для юристов. – М., 2007. - 362 с.
10. Мозгова Н. Г. Логіка : навчальний посібник. – К : Каравела, 2011. – 248 с.
11. Никифоров Л.А. Логика и теория аргументации. – М., 2005. – 220 с.
12. Павлов В.І. Логіка у запитаннях, відповідях і аргументаціях. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 408 с.
13. Светлов В.А. Современная логика. – Санкт-Петербург: «Питер», 2006. – 400 с.
14. Хоменко І.В. Логіка: теорія та практика. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 400 с.
15. Щербина О.Ю. Логіка для юристів. Вид. 2-ге, допов. і перероб. – К. : Юридична думка, 2004. – 264 с.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет і значення логіки.
2. Мислення як предмет вивчення логіки.
3. Поняття про форми і закони мислення.
4. Єдність чуттєвого пізнання і абстрактного мислення.
5. Історичні етапи розвитку логічного знання.
6. Значення логіки в юридичному процесі та формуванні наукових істин.
7. Поняття як форма мислення.
8. Зміст і обсяг поняття.
9. Закон обернено пропорційної залежності між змістом і обсягом понять.
10. Види понять за змістом і за обсягом.
11. Відношення між сумісними поняттями.
12. Відношення між несумісними поняттями.
13. Операції над поняттями, їх класами: додавання, множення, заперечення.
14. Операції над поняттями, їх класами: обмеження і узагальнення.
15. Операція визначення понять.
16. Основні правила визначення понять.
17. Операція поділу понять.
18. Правила поділу понять.
19. Загальна характеристика суджень.
20. Класифікація суджень за кількістю та якістю.
21. Логічна модальність. Види суджень за модальністю.
22. Види суджень за характером предиката.
23. Відношення між судженнями. Логічний квадрат.
24. Розподіленість термінів у судженнях.
25. Складні судження, їх види.
26. Логічна символіка та її значення в утворенні складних суджень.
27. Основні риси правильного мислення, поняття логічного закону.
28. Закон тотожності.
29. Закон несуперечності.
30. Закон виключеного третього.
31. Закон достатньої підстави.
32. Значення законів правильного мислення для юридичної науки і практики.
33. Загальна характеристика умовиводів.
34. Основні способи побудови безпосередніх умовиводів.
35. Загальна характеристика дедуктивних умовиводів.
36. Категоричний силігізм, його визначення і склад.
37. Аксиома силігізму.

38. Загальні правила категоричного силогізму.
39. Поняття про фігури силогізму.
40. Поняття про модуси силогізму.
41. Перша фігура, її особливі правила і модуси.
42. Друга фігура, її особливі правила і модуси.
43. Третя фігура, її особливі правила і модуси.
44. Четверта фігура, її особливі правила і модуси.
45. Умовно-категоричний силогізм.
46. Розподільно-категоричний силогізм.
47. Умовно-розподільний силогізм.
48. Складні і складно-скорочені силогізми.
49. Поняття про індукцію.
50. Повна індукція.
51. Неповна індукція.
52. Індукція через простий перелік.
53. Індукція через відбір фактів, які виключають випадкові узагальнення.
54. Наукова індукція.
55. Методи встановлення причинних зв'язків між явищами.
56. Зв'язок індукції і дедукції.
57. Поняття і структура умовиводів за аналогією.
58. Поняття доведення.
59. Поняття спростування.
60. Правила доведення і спростування: помилки, які трапляються доведеннях.
61. Поняття гіпотези і її структура.
62. Версія в судовому дослідженні.